

קידושין ג עניין: חכמת הדקדוק

ריטב"א

קבלנו מרבנותינו ז"ל דכולה סוגיין עד הכא¹⁶⁶
דבתר הוראה היא, ומדרב הונא גאון¹⁶⁷ ז"ל
מסורא, איהו תני ליה ואיהו דאסר כנתא¹⁶⁸
ובימוהי תקינו תקנתא דמורדת¹⁶⁹ דנהיגי בה
גאונים ז"ל.

הבונה דף ב:

מאי אריא דתני שלש
כו'. וראו ויבשו המזגים
והמצפצים ומהבילים
חכמת הדקדוק באומרם
כי הלימוד בו איבוד זמן
ודי לנו לקרוא ולכתוב
ע"פ הבקאות ולא
מחכמה וכל זה לכסות
מעומיהם ממנו אשר
בחמאת יהודה כמעט
נשתכח מאתנו ומלמדי
תינוקות לא ידעוהו ולא
יבינוהו לתלמידיהם ובכן
גדלו הנערים עד שיהיו
מחכמי הדור הגדולים
אשר לא ידעו מה הוא
וכאשר יודמן להם איזה
דיוק בתורה או בדברי
חז"ל יאמרו לא דק ולא
קפיד וחכמים לא נוהרו
בדבריהם כי לא כן הרבר
וז"ש (איוב כח) אז ראה
ויספירה הכינה וגם חקרה
ויאמר לאדם כביכול
כמחבר ספר במדבר
ישלחנו לעין הפרסום
יעבור עליו ויעיין ויבין
ויחקור כל חלקיו לבל
יהיה בו שום טעות קל
באמרותיו כן ע"ד המשל
כאילו עשה כן ה' יתברך
בכל מלה ומלה מתורתו
קודם שאמר וגלה אותם
לכני אדם. וע"כ אין לומר
שיהיה בה דבר יוצא מן
הסדר אם לא ברצון
וללמד על הכלל כולו

שו"ת הרמ"א סי' ו' דברי המהרש"ל

ועתה אני הגבר ראיתי כתוב בתפלות ובסידורי
הבחורים רשום בהן תפלת אריסטו. וזו
היא אשמת הנשיא כמותך שנושא להן פנים,
מאחר שאתה מערבו בדברי אלהים חיים. וכדאי
לעיין בהם בהליכות לבית הכסא ודומהו, מאחר
שחשקה נפשם בהן כל עיקר. ובאלף מחילות,
יותר היה למר לעיין בחכמת הדקדוק, כי כתבך
הם חומה פרוצה לרוב בנוכח ונסתר ונקבה וזכר
ויחיד ורבים, כתבת כמה פעמים מה שבקשני
אדוני, הוא שני הפכים כאחד יחיד ורבים. כתבת
הייתי יוכל לתרץ, מדבר בעדו וזולתו כאחד, וכן
רבות. וכתבו תשובות הקדמונות כשתסתפק בשם
מן השמות איך לכתוב בגט מלא או חסר או
בסופו אל"ף או ה"א, תוכל לסמוך על כתבים
הראשונים של החכמים אפילו באגרת שלומים,
ומוקמינן אחזקתייהו שדקדקו אחר האמת.
ומהאי טונא גופא אעסוק בחבילתי, שמר כתב
משולם בוי"ו, והוא חסר בתורה [נחמיה ח, ד].
וראיה ממסכת מגילה [כג ע"א] למה נקרא
משלם, לפי ששלם במעשיו, וכן כתוב בטופסי
גיטין. ועל רוב חיבה כתבתי, כי דברי רב סנפירא
חקוקה לפני, בראותי קרח הנורא, ואלך תשוקתי
אף תמשול בי.

שו"ת הרמ"א סי' ז' תשובת הרמ"א

ומה שכתב לי אדוני ששגגתי באיזו מלות
בדקדוק כאשר העלה מר על ספר, אומר
איני מכת המדברים בעלי הלשון, כי כבר פה
ולשון אנכי, כי אנכי נזהר בענין המכוון ולא
במלות, [שאינו מעלה ולא מוריד לענין דינא],
ואני מודה ששותא דמר לא ידענא, אך אומר
שזהו דקדוק עניות, ושרי לי מרי, כי ידוע לכל
מבין שכזה יקרה לכל גדול בישראל, כאשר
מחשבתו משוטטת באיזה ענין שיפול טעות
בדבריו, כל שכן שלא יוכל ליהזר בחסרות
ותירות כאשר העלה מר שכתבתי משולם מלא,
כי אין זה ספר תורה ליפסל בזה. ואף כי
לפעמים דברתי בדרך נוכח ונסתר, בכוונה עשיתי
זאת, כי הוא נמצא במטבע הברכות ובמקראות,
והוא דרך כבוד בנגלה ונסתר². ומכל מקום אני
מתפאר במה שאין בי, כי מימי לא למדתי חכמת
הדקדוק. אך באלו הדברים המבוארים לא נפל
טעות מחמת מיעוט ידיעתי רק מחמת הנחורץ,
ויש דברים שכוונתי בהן לכתבן מלא, כמלת
אדוני, להבדיל בין קודש לקודש, וכן כל כיוצא

מעין גנים לבני יששכר פי"ב

וזה אשר שמעתי מכבוד הרב הקדוש
מה"ר משה סופר זצוק"ל מפשעוורסק
שאמר על זה ראה מן התורה, שנאמר
[יברים טז כב] ולא תקים לך מצבה אשר שנה
ד' אלהיך. ודקדקו המפרשים למה לי אשר
שנה וגו', ופירשו רז"ל אע"פ שהיתה
אהובה בימי האבות כיון שעשו המתפקדים
זה מדרכי עבודה זרה כבר היא שנאוי בעיני
המקום, אמר זה הקדוש הנ"ל גם על חכמת
הדקדוק, הגם שהיא היתה אהובה בדורות
הראשונים ופינה לתורה, עם כל זה כעת
בדורות הללו כיון שכמה וכמה מן הרשעים
המורדי אור נתפקרו על ידי זה מקבלת
התורה שבעל פה, יותר טוב למנוע מזה עד
שיתמלא דעתו באמיתות התורה ודרכיה
ויסודותיה, ואתה דע לך פה):

ויותר מזה אודיעך, הנה חכמת הדקדוק
הוא פנה גדולה לתורה, אבל להיות
שראיתי שערוריה בדור הזה שרוב הפוקרים
מתחכמים לדעתם בחכמת הדקדוק ועי"ז
הם מלעיכים במלאכי אלהים הן המה חז"ל
בדרשותיהם באומרם ראה שאין הדרשה
הזאת מוסכמת על פי חכמת הדקדוק, והם
ע"כ אני אומר לך בדור הגרוע הזה
מהראוי להרחיק את הבנים גם
מחכמת הדקדוק, רק תיכף מנעוריו ירגילוהו
רק בפינות התלמוד ויסודותיו בהררי קודש,
ובכל יום מעט מן המקרא נביאים וכתובים
עד שיהיה שגור בפיו כל המקרא (חוץ

WHATSAPP

EMAIL

PODCAST

TORAHANYTIME

ALLDAF

DAFYOMI PORTAL

KOLHALASHON